

створення власної субкультури допомагає підліткам адаптуватися до життя, брати на себе частину функцій соціалізації індивідів, з якими не справляється сім'я, школа, формальні підліткові організації тощо.

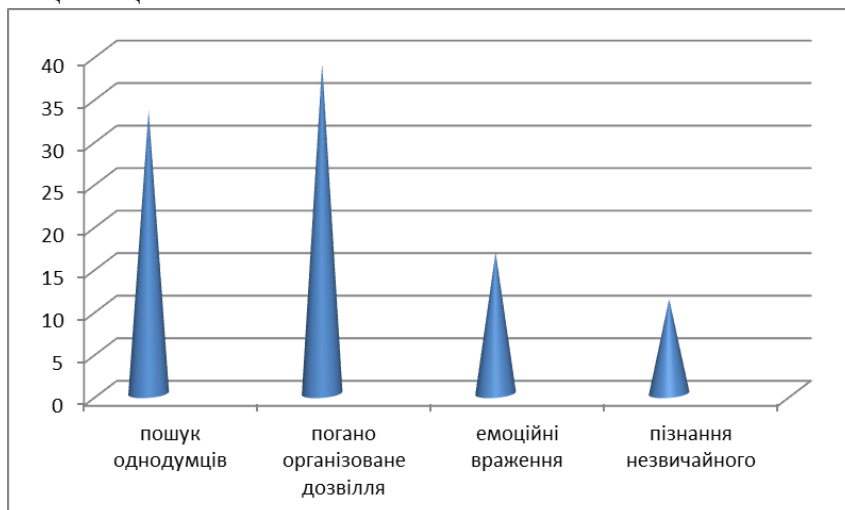

Рис.1. Результати опитування щодо причин входження підлітків у неформальну групу субкультури паркур

Висновки. Отже, на нашу думку, зв'язок субкультури із соціалізацією – тісний. За допомогою неформальних об'єднань підліток засвоює елементи культури, соціальні норми і цінності, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості. Завдяки субкультури особистість знайомиться з абсолютно новими звичаями, традиціями і нормами, способами мислення, поведінкою.

Список використаних джерел:

1. Василькова Ю. У., Василькова Т. А. Социальная педагогика: Курс лекций: Учебн. пособие для студ. высш. пед. уч. заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 2000. 440 с.
2. Гогуева М. М. Специфика негативного влияния субкультуры на развитие личности подростка. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2010. Выпуск 5 (95). С. 153–159.
3. Карп'як В. Молодіжні субкультури. *Спілка української молоді*. – Режим доступу: <http://www.cym.org/ua/content/subcult1.asp>.
4. Розин В.М. Подростковая культура: природа отклоняющегося поведения. 2007. №4. С. 49–57.
5. Турішцева Л.В. Особенности работы с девиантными детьми. 2009. № 2. С. 2–6.

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Майборода Г.Я.

А. Червань

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У МОЛОДОГО ПОДРУЖЖЯ

У сучасних умовах соціально-економічних перетворень в Україні залишається актуальною проблема стабільності сім'ї як основи суспільства. Найбільш незахищеною категорією серед інших типів сім'ї вважається молода сім'я, яка стикається з досить великою кількістю різних проблем: від економічних до психологічних та емоційних.

У молодій сім'ї як новоутвореній соціально-психологічній системі формуються внутрішньо-сімейні стосунки та відбувається створення зовнішньо сімейних відносин. У період зближення інтересів, уявлень, цінностей, звичок молодого подружжя можливе їх прийняття або неприйняття чоловіком та дружиною, незадоволення або задоволення потреб кожного з подружжів. Процес психологічної і побутової адаптації супроводжується виникненням конфліктних ситуацій у різних сферах сімейного життя.

Дослідженню подружніх конфліктів присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників: Г. Бейтсона, В. Сатир, О. Бодальова, А. Варги, Ю. Гіппенрейтер, С. Ковальова, А. Співаковської, Г. Хоментausкаса та ін. Вчені аналізують причини виникнення конфліктів (В. Ратніков, В. Сисенко, С. Ємельянов), динаміку розвитку конфліктів (В. Смахова), психологічні чинники конфліктів у молодій сім'ї (Т. Зозуль), формування вмій конструктивно розв'язувати конфлікти (В. Кравець, Г. Терещук, Н. Фредман) та ін. Важливого значення набувають праці, в яких вивчаються шляхи соціально-педагогічної підтримки молодих сімей. [1,2,4]

Як відмічають більшість дослідників, яких ми зазначили вище, виникнення конфліктів у молодому подружжі є природним явищем, що пов'язано з формуванням певного сімейного укладу, як на побутовому рівні, так і на фізичному і на психо-емоційному.

Мета статті – визначити особливості соціально-профілактичної роботи з молодими сім'ями.

Щоб зрозуміти сутність проблеми, необхідно визначитись з поняттям «молода сім'я». Статус „молодої” сім'ї може визначатись на основі віку чоловіка та дружини з урахуванням загальноприйнятого вікового цензу молоді, але у цьому випадку дослідники стикаються з чисельними прикладами одруження між людьми різного віку (чоловік набагато старший від дружини і навпаки). Згідно з законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [9], молода сім'я – це подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років.

Для нашого дослідження становить інтерес визначення поняття „молода сім'я” за А. Капської. Дослідниця визначає молоду сім'ю як соціальну групу, у якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років; формується на визначенні юридичної форми шлюбу або співжиття на підставі взаємодовіри; здійснює життєдіяльність на основі спільного побуту, матеріально-економічної взаємодії, народженні і вихованні дітей [6].

Дане визначення відображає посилену тенденцію до створення молодих сімей без юридичної реєстрації шлюбу, так званих громадянських шлюбів. Цей факт не повинен залишатися поза увагою дослідників, оскільки ця форма хоча і здається проблематичною в плані визнання її сім'єю, а не просто тимчасовим співжиттям, але тенденція часу діє на користь легалізації цієї форми. По-друге, критерій, що відображає вік подружжя визначається у відповідності з офіційно прийнятим життєвим циклом, що характеризує саме молодість: вік від 15 до 35 років [8].

Наданню кваліфікованої соціально-педагогічної допомоги молодим сім'ї передують діагностична робота, в якій визначаються основні соціально-педагогічні проблеми, з якими стикається молода сім'я і для вирішення яких вона потребує підтримки з боку держави та фахівців.

Так, сумісність шлюбних партнерів досягається не завжди і не одразу. Будь-який аспект несумісності проявляється у вигляді конфлікту. З точки зору В. Сисенко, усі шлюбно-сімейні розбіжності можна поділити на три групи.

До першої групи можна віднести розбіжності, що виникають на основі неузгодженості, та несправедливого розподілу праці у сім'ї, різного розуміння прав та обов'язків, недостатнього внеску одного із подружжя в домашній труд та самообслуговування.

До другої групи можна віднести конфлікти, що базуються на хронічному незадоволенні будь-яких потреб одного із подружжя, або кожного з них. До третьої входять сварки, що мають в основі недоліки у вихованні, характеру і особливості подружжя [7].

В. Сисенко, також дійшов висновку, що розбіжності та конфліктні ситуації ґрунтуються здебільшого на наступних причинах:

- незадоволеність сексуальних потреб одного із подружжя;
- незадоволеність потреби сили і значимості власного „Я”;
- незадоволеність потреби одного з подружжя, або кожного з них у позитивних емоціях;

- пристосування одного з подружжя до спиртних напоїв, азартних ігор;
- фінансові розбіжності між подружжям;
- незадоволеність у потребі взаємної допомоги, взаємо підтримці, потреби у співробітництві, пов'язане із розподіленням праці у сім'ї, веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми;
- різні потреби і інтереси проведення відпочинку, дозвілля, розбіжності у захопленнях [7].

Існують й інші класифікації причин створення конфліктних ситуацій в молодих сім'ях, які розглядаються як зіткнення цілей, інтересів, позицій, думок, протилежно спрямованих мотивів і поглядів. Серед факторів і шляхів, які допомагають у розв'язуванні сімейних конфліктів визначають відвертість та демократичність стосунків між подружжям, набуття навичок конструктивного спілкування, усвідомлення відповідальності за можливі наслідки конфлікту[5].

Одним із шляхів подолання конфліктів в молодих сім'ях може стати система соціально-педагогічної роботи з молодим подружжям. По-перше робота з молодим подружжям з профілактики конфліктних ситуацій може носити тільки консультативний характер, адже це основний принцип профілактики. У процесі здійснення профілактичної роботи соціальний педагог має визначити, яка інформація буде корисною для конкретної родини, тобто які конфлікти частіше виникають у сім'ї або які аспекти сімейного життя пари змушують їх відчувати себе некомфортно. Тут допомогу соціальному педагогу, обов'язково, має скласти психолог, для того, щоб мати більш повне уявлення про сімейні стосунки, які склалися у молодого подружжя. Соціальний педагог також має брати до уваги вік подружжя, та соціальні ролі, які виконує кожен з подружжя. Спираючись на глибокий наліз молодого подружжя, соціальний педагог може запропонувати подружжю відповідні їм курси, лекторії чи тренінги для профілактики та подолання конфліктів. [3]

Соціальна профілактична робота з сім'єю полягає у реалізації системи соціально-психологічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на усунення умов та причин виникнення проблем, а також системи заходів з профілактики сімейного неблагополуччя, конфліктів, розлучень, стресових станів [10].

За центрами соціальних служб місцевого рівня (районні, міські, районні у містах центри) закріплена відповідальність за якісну роботу з сім'єю, в тому числі і роботу з молодими сім'ями, також консультативну допомогу молодим сім'ям надають такі громадські та недержавні організації, як: Міжнародної благодійної організації БФ «СОС Дитяче Містечко» - метою якої є допомога молодим сім'ям у налагодженні сімейного життя; ГО "Академія сім'ї", центри сімейного психологічного консультування, Міжнародна громадська організація "Школа Рівних Можливостей" – всі організації надають консультативну соціально-психологічну допомогу сім'ям.

Робота з молодими сім'ями, спрямована на стабілізацію сімейних стосунків – це, насамперед, діяльність по удосконаленню взаємостосунків у сім'ї, профілактиці дисгармонії сімейних відносин, подружніх конфліктів. Також, з наряду сімейної психотерапії - соціальна реабілітація сімей з наявністю конфліктних ситуацій; зняття стресових станів; врегулювання подружніх взаємин

Соціально-педагогічна робота з профілактики конфліктів у молодого подружжя ефективна за таких аспектів: вирішенні проблеми молоді сім'ї в комплексі; залучення до роботи з молодими сім'ями різних спеціалістів; систематичному і цілеспрямованому проведенні соціально-педагогічної роботи з визначених напрямів.

У сучасній практиці соціально-педагогічної роботи застосовуються такі форми роботи, як різноманітні комунікативні тренінги, тестування, індивідуально-групові консультації, соціально-психологічний театр мініатюр, семінари, проектні методики, соціально-психологічні курси – наведені форми роботи є більш направленими на профілактику певних видів конфліктів, де молоде подружжя може більш глибоко пропрацювати певні проблеми, які призводять до виникнення конфліктних ситуацій.

Таким чином, для досягнення своїх цілей соціально-педагогічна робота з молодими сім'ями повинна відбуватися у певній системі державних та громадських організацій, бути ретельно продуманою, обґрунтованою та спиратися на програму, у якій закладено зміст, форми і методи такої соціально-педагогічної роботи.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у аналізі існуючих програм соціально-педагогічної роботи з попередження конфліктів у молодих сім'ях та розробки та перевірки ефективності власної програми профілактичної роботи.

Список використаної літератури:

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96 с.
2. Журбицька Т. С. Молода сім'я. Київ: Педагогіка, 1985. 217 с.
3. Зайцева З. Г., Трубавіна І. М. Соціальна підтримка сім'ї. Комплексні програми центрів ССМ. Київ : УДЦССМ, 2001. 217 с.
4. Зозуль Т.В. Психологічні чинники конфліктів у молодій сім'ї. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. URL: <http://oaji.net/articles/2014/983-1418212061.pdf>
5. Кравець В. П. Психологія сімейного життя. В 2-х томах. Тернопіль, 1995. 695 с.
6. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення / за ред. проф. А. Й. Капської. Київ: ДЦССМ, 2003. 184 с.
7. Молодожены / Под. ред. В. А. Сысенко. Москва: Мысль, 1985. 321 с.
8. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
9. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-п>

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Демиденко Т.М.

Р.В. Шапошнікова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМЕЙ НА ДЕВІАНТНУ ПОВЕДІНКУ ПІДЛІТКІВ

Актуальність та доцільність дослідження. У сучасних умовах в Україні загострюється проблема виховання дітей і підлітків з соціально-неблагополучних сімей. Сім'я перестає ефективно виконувати свої інституційні функції в суспільстві. Питома кількість юних правопорушників зросла на 12% у порівнянні із 2017 роком. У 90-97 % випадків механізм протиправної поведінки був запущений браком сімейного виховання, при чому неповнолітні приходять до протиправної поведінки під безпосереднім впливом або за участю батьків. тощо. Кожний п'ятий підліток уживає алкоголь раз на тиждень, кожний десятий – два, три рази на тиждень. За даними ЦСССДМ м. Черкаси І-го кварталу 2018 року виявлено, 517 сімей, які перебувають в конфлікті з законом, з них кількість дітей до 18 років становить 178 осіб. А також 219 сімей – з алкогольною та наркотичною залежністю, з них кількість дітей до 18 років становить – 264 особи. А отже, особливої уваги потребують підлітки із девіантною поведінкою з неблагополучних сімей. Адже, значна кількість соціально дезадаптованих підлітків виховується в сім'ях із несприятливим емоційним кліматом, підвищеною конфліктністю внутрішньо сімейних стосунків. Усе це зумовлює необхідність вивчення особливостей неблагополучних сімей на сучасному етапі та їхній вплив на девіантну поведінку підлітків.

Дослідженню впливу соціально-неблагополучних сімей присвячені праці таких вчених, як: М.І. Буянов, М.Плоткін, С.А.Белічева, Ю.І. Юричка, Г.Г. Шихонов, А.В. Гоголева, І.Д. Зверєва, А.Т. Татенко, І.В.Зайченко, В.М. Целуйко, М.О. Балакірева, АА. Беседін та ін.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі неблагополучна сім'я розглядається, як сім'я, яка повністю або частково втратила свої виховні можливості через ті